

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในมารดาหลังคลอด

วรพรรณ ผดุงโยธี* ปร.ด. (การพยาบาล)

ภาวนา พรหมเนรมิต** ปร.ด. (การพยาบาล)

พรศรี ตีสระเตตวิวัฒน์*** วท.ม. (ชีวสถิติ)

เทวิกา ไชคประสานชัย* ปร.ด. (การพยาบาล)

สุดจิต ลิบลับ* Ph.D. (Midwifery)

วราพร รุ่งโรจน์ประทีป* พย.ม. (การผดุงครรภ์)

บทคัดย่อขยาย :

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด 19 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมารดาหลังคลอดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จากการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา รวมถึงการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันที่ลดลง หากมารดาหลังคลอดมีการติดเชื้อโควิด 19 อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนของระบบทางเดินหายใจเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการดูแลบุตร การให้นมมารดา การพร้อมสัมผัสพันธุภาพและความผูกพันระหว่างมารดาและบุตร เนื่องจากการขาดการสัมผัสใกล้ชิด หรือเว้นระยะห่างจากบุตร รวมถึงก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าหลังคลอด แม้ว่าจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ในประชากรทั่วไปและสตรีตั้งครรภ์อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการศึกษาในกลุ่มมารดาหลังคลอดยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในระยะหลังคลอด ดังนั้นการศึกษาปัจจัยทำนายที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอดจึงมีความสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้ออย่างเหมาะสม

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบความสัมพันธ์เชิงทำนาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอด โดยนำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอด อายุ 18 ปีขึ้นไป เลี้ยงดูบุตรและอยู่หอผู้ป่วยเดียวกัน สามารถอ่านและเข้าใจภาษาไทย จำนวน 202 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มตามความสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 5 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูล

*อาจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

**Corresponding author, อาจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล,
E-mail: pawana.pro@mahidol.ac.th

***รองศาสตราจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

วันที่รับบทความ 31 มกราคม 2569 วันที่แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2569 วันที่ตอบรับบทความ 17 พฤษภาคม 2569

ส่วนบุคคล 2) แบบประเมินทัศนคติเชิงพฤติกรรม ประกอบด้วย แบบสอบถามความเชื่อเชิงพฤติกรรม และ แบบสอบถามการประเมินผลลัพธ์ของพฤติกรรม 3) แบบประเมินบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย ประกอบด้วย แบบสอบถามความเชื่อเชิงบรรทัดฐาน และ แบบสอบถามแรงจูงใจที่จะคล้อยตาม 4) แบบประเมินการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม ประกอบด้วยแบบสอบถามความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง และ แบบสอบถามการรับรู้พลังอำนาจ 5) แบบสอบถามความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน และการถดถอยพหุคูณ เพื่อหาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอด

ผลการวิจัย พบว่าการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม ($\beta = .57, p < .001$) บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย ($\beta = .17, p = .002$) และทัศนคติเชิงพฤติกรรม ($\beta = .15, p = .009$) สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมได้ร้อยละ 63.30 ($R^2 = .63, F = 113.71, p < .001$) ซึ่งการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการทำนายความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมของมารดาหลังคลอด ดังนั้น บุคลากรด้านสาธารณสุขควรส่งเสริมความสามารถของมารดาหลังคลอดในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคโดยจัดหาอุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อที่เพียงพอ ให้คำแนะนำที่เหมาะสม และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติตัวในการป้องกันการติดเชื้อขณะดูแลและให้นมบุตร รวมทั้งการพัฒนาโปรแกรมโดยการเสริมสร้างแรงสนับสนุนจากบุคคลสำคัญในการป้องกันการติดเชื้อ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวในการให้ความรู้ทางด้านสุขภาพและการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม การสร้างเสริมทัศนคติเชิงบวกแก่มารดาหลังคลอด ทำให้มารดาหลังคลอดตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตัวในการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 รวมถึงการแนะนำให้มารดาหลังคลอดฉีดวัคซีนหรือส่งเสริมให้รับประทานอาหารที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีอากาศถ่ายเท และการล้างมือหรือสวมหน้ากากอนามัยเมื่อไปสถานที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ รวมทั้งพัฒนาระบบแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อติดตามพฤติกรรมและให้ความรู้แก่มารดาหลังคลอด อันจะนำไปสู่การส่งเสริมผลลัพธ์ด้านสุขภาพของมารดาหลังคลอด

คำสำคัญ : โควิด 19 ความตั้งใจ มารดาหลังคลอด ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน การแพร่กระจายเชื้อ

Factors Predicting Behavioral Intentions to Prevent COVID-19 Infection and Transmission among Postpartum Women

Vorrapun Phadungyotee* Ph.D. (Nursing)

Pawana Promneramit** Ph.D. (Nursing)

Pornsri Disornetiwat*** M.Sc. (Biostatistics)

Taevika Choakprasanchai* Ph.D. (Nursing)

Sujid Liblub* Ph.D. (Midwifery)

Waraporn Rungrojprateep* M.N.S. (Midwifery)

Extended Abstract:

The coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic has significantly impacted the physical and mental health of postpartum women. Physiological changes and a weakened immune system during this period increase the risk of respiratory complications if infected. These challenges further affect childcare, breastfeeding, and maternal–infant bonding due to the necessity of social distancing or reduced physical contact. Additionally, these circumstances contribute to increased stress, anxiety, and postpartum depression. While extensive research exists on COVID-19 prevention in the general population and among pregnant women, studies focusing specifically on postpartum women remain limited. In particular, studies examining factors that predict the intention to engage in preventive behaviors against COVID-19 infection and transmission during the postpartum period are scarce. Therefore, investigating the predictive factors influencing postpartum women's intentions to practice COVID-19 preventive behaviors is essential to provide empirical evidence for the development of appropriate strategies to promote infection–prevention behaviors.

This predictive correlational research aimed to identify factors predicting the intention to practice COVID-19 prevention and control behaviors among postpartum women, using the Theory of Planned Behavior (TPB) as the conceptual framework. A sample of 202 postpartum mothers was selected through convenience sampling. The inclusion criteria required participants who were 18 years of age or older, provided care for their infants, stayed in the same clinic, and were able to read and understand the Thai language. The research instruments consisted of five sets of questionnaires, as follows: 1) a demographic questionnaire, 2) the Attitude Toward the Behavior Scale, comprising a behavioral beliefs questionnaire and an outcome evaluation

*Instructor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

**Corresponding author, Instructor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University,
E-mail: pawana.pro@mahidol.ac.th

***Associate Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

Received January 31, 2026, Revised May 15, 2026, Accepted May 17, 2026

questionnaire, 3) the Subjective Norm Scale, comprising a normative beliefs questionnaire and a motivation to comply questionnaire, 4) the Perceived Behavioral Control Scale, comprising a control beliefs questionnaire and a perceived power questionnaire, and 5) the Behavioral Intention Questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. Spearman's rank correlation coefficient and multiple regression analysis were used to predict behavioral intentions to prevent COVID-19 infection and transmission among postpartum women.

The results showed that perceived behavioral control ($\beta = .57, p < .001$), subjective norms ($\beta = .17, p = .002$), and attitudes toward the behavior ($\beta = .15, p = .009$) significantly mutually predicted the intention to practice preventive behaviors, accounting for 63.30% of the variance ($R^2 = .63, F = 113.71, p < .001$). Perceived behavioral control emerged as the strongest predictor of postpartum women's behavioral intention. Therefore, healthcare providers should enhance postpartum women's ability to adhere to disease prevention measures by ensuring adequate access to protective equipment, providing appropriate guidance, and creating an environment conducive to infection prevention during childcare and breastfeeding. Furthermore, programs should be developed to strengthen social support from significant others, emphasizing family involvement in health education and promoting proper health behaviors. Fostering positive attitudes is also essential to help postpartum women recognize the importance and value of preventing COVID-19 infection and transmission. This includes recommending vaccination for postpartum women and promoting the consumption of foods that help strengthen immune function, maintaining well-ventilated environments, and encouraging hand hygiene or wearing face masks when visiting places with a high risk of respiratory infection. In addition, integrating a mobile application notification platform facilitates the tracking of health-related behaviors, and providing health education may further support the promotion of positive postpartum health outcomes.

Keywords: COVID-19, Intention, Postpartum women, Theory of Planned Behavior, Transmission

Author Contributions:

VP: Conceptualization, Method and design, Tool validation, Data collection and analysis, Writing and revising the manuscript

PP: Conceptualization, Method and design, Data collection and analysis, Writing, revising, editing the manuscript, Corresponding with the editor-in-chief

PD: Conceptualization, Method and design, Data collection and analysis, Revising the manuscript

TC: Writing and revising the manuscript

SL: Conceptualization, Method and design, Data collection, Editing the manuscript

WR: Writing and revising the manuscript

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในมารดาหลังคลอด

ความสำคัญของปัญหา

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจซึ่งเกิดจากเชื้อ Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus-2 (SARS-CoV-2) และเริ่มระบาดครั้งแรกในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จากการระบาดครั้งนี้ได้กลายเป็นปัญหาสาธารณสุขระดับโลก สร้างผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจของประชากรทั่วโลก¹ เชื้อไวรัสนี้สามารถถ่ายทอดจากคนสู่คนโดยการสัมผัสกับสารคัดหลั่งหรือละอองฝอยจากการไอจาม สำหรับมารดาหลังคลอดถือเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบางทางด้านสุขภาพ เนื่องจากพฤติกรรมด้านสุขภาพของมารดามีผลโดยตรงต่อทั้งตนเองและทารกแรกเกิด ซึ่งอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อหรือเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อโควิด 19^{2,3} โดยเฉพาะเมื่อมารดาหลังคลอดมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสุขภาพ ได้แก่ การขาดคนช่วยดูแลบุตร ความเหนื่อยล้าจากการอดนอน หรืออาจมีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเดินทางไปรับบริการ อุปสรรคเรื่องระยะทาง ค่าเดินทาง และเวลาทำการของสถานพยาบาลที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมารดาหลังคลอด การขาดแรงสนับสนุนจากครอบครัวและความกลัวต่อการติดเชื้อ ถึงแม้ว่าการแพร่เชื้อจากมารดาสู่ทารกจะพบได้น้อยมาก แต่ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของทารก ทำให้มารดาหลังคลอดมีความเครียดและต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันโรคที่ชัดเจน^{4,5} องค์การอนามัยโลก (WHO)¹ ได้เน้นย้ำว่าการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการติดเชื้ออย่างต่อเนื่องของมารดาหลังคลอดมีความสำคัญต่อการลดการแพร่กระจายเชื้อของโรคระบบทางเดินหายใจ ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่ามีการถ่ายทอดเชื้อผ่านน้ำนมแม่โดยตรง^{4,6} แต่จากรายงานขององค์การอนามัยโลกได้กำหนดแนวทางให้มารดาหลังคลอด

สวมหน้ากากอนามัย ล้างมือก่อนและหลังสัมผัสทารก สามารถให้นมบุตรได้ รวมทั้งหลีกเลี่ยงการสัมผัสโดยไม่จำเป็น⁷

จากการศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอด พบว่า มารดาหลังคลอดมีพฤติกรรมในการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ในระดับปานกลาง⁸ สะท้อนให้เห็นว่ามารดาหลังคลอดยังปฏิบัติตามมาตรการ เพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ยังไม่ครอบคลุม ดังนั้นการทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดังกล่าว จึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพของมารดาหลังคลอดและลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อ ถ้ามารดาหลังคลอดมีความเชื่อมั่นว่าการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 จะส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความปลอดภัยของบุตรและตนเอง มารดาจะมีทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันโรค มารดาหลังคลอดอาจได้รับอิทธิพลจากคู่สมรส มารดาของตนเอง หรือบุคลากรทางการแพทย์ ถ้าบุคคลเหล่านี้ให้ความสำคัญและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการป้องกันการติดเชื้อ มารดาจะรับรู้ถึงความคาดหวังของบุคคลที่มีความสำคัญต่อตน และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามเพื่อการยอมรับในครอบครัว นอกจากนี้หากมารดาารู้สึกว่าตนเองมีศักยภาพเพียงพอ และไม่มีอุปสรรคจะส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาที่ผ่านมา มีการนำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน⁹ มาใช้อย่างแพร่หลายในการอธิบายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 และโรคระบบทางเดินหายใจ แต่ส่วนใหญ่ศึกษาในกลุ่มประชาชนทั่วไป และสตรีตั้งครรภ์ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการได้รับวัคซีนของสตรีตั้งครรภ์ พบว่า ทัศนคติ และบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการรับวัคซีนโควิด 19¹⁰ นอกจากนี้มีการศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยเด็กที่มีปัญหาของโรคระบบทางเดินหายใจ พบว่า ทัศนคติของบิดามารดา และบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย มี

อิทธิพลต่อความตั้งใจของบิดามารดาในการดูแลบุตร ให้ได้รับยารักษาภาวะหอบหืดอย่างต่อเนื่อง¹¹ และการศึกษาเกี่ยวกับการได้รับวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ พบว่าทัศนคติเชิงบวกของบิดามารดา บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และความตั้งใจของบิดามารดาเป็นปัจจัยทำนาย การได้รับวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี¹² เป็นต้น จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบหลักของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตัว อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ในกลุ่มมารดาหลังคลอดยังมีจำกัด ประกอบกับมารดาหลังคลอด มักมีอาการอ่อนเพลีย เหนื่อยล้าจากการคลอดและการเลี้ยงดูบุตร ทำให้รู้สึว่าการปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันโรคโดยการล้างมือหรือสวมหน้ากากอนามัยเป็นเรื่องยุ่งยาก ส่งผลให้ทัศนคติเชิงบวกต่อการป้องกันโรคลดลง เมื่อร่างกายมารดาหลังคลอดอ่อนเพลีย จะรู้สึกว่าการปฏิบัติตัวตามความเข้มงวดกับมาตรการต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ความเหนื่อยล้าทำให้ต้องพึ่งพาคนอื่นมากขึ้น หากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลรอบข้างไม่ได้เข้มงวดกับมาตรการป้องกันโควิด 19 มารดาอาจจะปล่อยวางมาตรการตามไปด้วยเพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัว ทำให้ความสามารถในการจัดการตนเองลดลง ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอด ผลการศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอด ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางในการจัดโปรแกรมที่ส่งเสริมปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอด

โดยการให้ความรู้ด้านสุขภาพ และการวางแผนการดูแลที่เหมาะสมกับบริบทของมารดาหลังคลอด และลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ของมารดาหลังคลอด ทารก ครอบครัว และชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ซึ่งพัฒนาโดยอาเซน⁹ เป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัย โดยทฤษฎีนี้เสนอว่า ความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม (behavioral intention) หรือความพร้อมของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ถูกกำหนดโดยสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ทัศนคติเชิงพฤติกรรม (attitude toward behavior) บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย (subjective norm) และการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control)

ทัศนคติเชิงพฤติกรรม (attitude toward behavior) เป็นการประเมินของบุคคลในเรื่องความเชื่อเชิงพฤติกรรม (behavioral beliefs) และการให้คุณค่าหรือการประเมินผลลัพธ์ดังกล่าว (outcome evaluation) มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่า พฤติกรรมใดเป็นผลทางบวก ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น จะเกิดความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น (behavioral intention)⁹ ดังนั้นจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ความตั้งใจในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในมารดาหลังคลอด

กระจายเชื้อโควิด 19 ของมารดาหลังคลอดเกิดขึ้นจากทัศนคติเชิงพฤติกรรม (attitude toward behavior) เช่น มารดาหลังคลอดรู้สึกว่าการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 เป็นสิ่งที่มีค่า มีประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น และค่านิยมที่ดี (positive evaluation) จะส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีทัศนคติที่ดีและมีความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 สูงขึ้น

บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย (subjective norm) เป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความเชื่อเชิงบรรทัดฐาน (normative beliefs) และแรงจูงใจในการปฏิบัติตามความคาดหวังของบุคคล (motivation to comply) ถ้าบุคคลได้รับรู้ว่าคนที่มีผลสำคัญต่อตนเองต้องการให้ตนเองทำพฤติกรรมนั้นก็จะคล้อยตามและทำตาม⁹ เช่น มารดาหลังคลอดรับรู้ว่าคุณค่าสำคัญในชีวิต เช่น สามี มารดา พยาบาล หรือแพทย์คาดหวังและสนับสนุนให้ตนเองปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 แรงกดดันทางสังคมเชิงบวกนี้จะส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 สูงขึ้น

การรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control) เป็นการรับรู้ของบุคคลในการควบคุมหรือแสดงพฤติกรรม (control beliefs) และการรับรู้พลังอำนาจ (perceived power) ว่ามีอิทธิพลต่อความง่ายหรือความยากในการแสดงพฤติกรรมเพียงใด ถ้าบุคคลเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ก็จะมีเจตจำนงที่จะทำพฤติกรรมนั้น⁹ เช่น มารดาหลังคลอดเชื่อมั่นว่าตนเองมีทักษะ มีเวลา และมีอุปกรณ์เพียงพอ และมีความสามารถที่จะทำตามมาตรการได้ แม้จะเผชิญกับความเหนื่อยล้าหลังคลอด ความรู้สึกจัดการได้ จะส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 สูงขึ้น การเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้ในบริบทของมารดาหลังคลอดจะช่วยให้บุคลากรทีมสุขภาพ สามารถออกแบบกิจกรรมหรือการพัฒนาโปรแกรมการพยาบาลเชิงประจักษ์ (evidence-based nursing interventions) ที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และการปฏิบัติตัวในการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ (Figure 1)

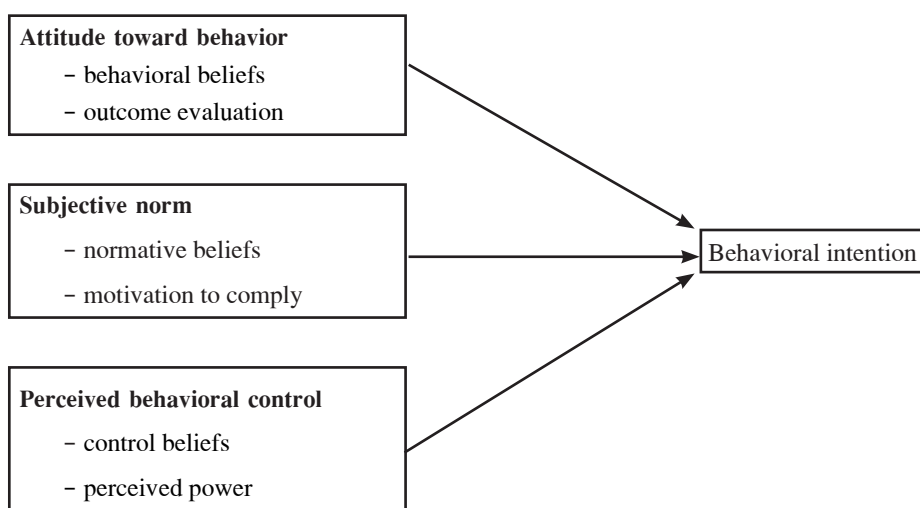

Figure 1 Conceptual framework of the study

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบความสัมพันธ์เชิงทำนาย (predictive correlational design) กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดที่คลอดบุตรระหว่างเดือน พฤษภาคม 2563 ถึง เดือนพฤษภาคม 2564 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการระบาดของเชื้อโควิด 19 ในประเทศไทย ที่มาพักฟื้นในหอผู้ป่วยสูติกรรมหลังคลอด โรงพยาบาลรามาริบัติ กรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (convenience sampling) เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) อายุ 18 ปีขึ้นไป 2) สามารถอ่านและเข้าใจภาษาไทยได้ 3) มารดาหลังคลอดที่ได้เลี้ยงดูบุตรและอยู่หอผู้ป่วยเดียวกัน เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออก ได้แก่ 1) มารดาหลังคลอดหรือบุตรมีภาวะแทรกซ้อนรุนแรงที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ 2) มารดาหลังคลอดที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตรและไม่ได้อยู่หอผู้ป่วยเดียวกัน 3) มารดาหลังคลอดที่ติดเชื้อโควิด 19 จำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (power analysis) กำหนดค่ากำลังการทดสอบ (power) ที่ 0.80 ระดับนัยสำคัญ .05 ขนาดอิทธิพลขนาดเล็ก (small effect size) ที่ 0.07 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 176 ราย เพิ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15¹³ ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 202 ราย

เครื่องมือการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 8 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen⁹ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19

แบบประเมินทัศนคติเชิงพฤติกรรม (attitude toward behavior : ATT) เป็นการประเมินทัศนคติของมารดาหลังคลอดต่อการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 โดยเป็นการวัดทัศนคติทางอ้อมจากแบบสอบถามความเชื่อเชิงพฤติกรรม (behavioral beliefs questionnaire) จำนวน 5 ข้อคำถาม และแบบสอบถามการประเมินผลลัพธ์ของพฤติกรรม (outcome evaluation questionnaire) จำนวน 5 ข้อคำถาม โดยข้อคำถามทุกข้อ วัดด้วยมาตราประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ จากนั้นนำคะแนนความเชื่อเชิงพฤติกรรมคูณกับคะแนนการประเมินผลลัพธ์ในแต่ละข้อ และนำผลรวมที่ได้เป็นคะแนนทัศนคติโดยรวม ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 5-125 คะแนน คะแนนรวมสูง หมายถึง มารดาหลังคลอดมีทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในระดับสูง แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้แก่ สูติแพทย์ 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลมารดา-ทารก และการผดุงครรภ์ 2 ท่าน หัวหน้าหอผู้ป่วยหลังคลอด 1 ท่าน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านระบาดวิทยา 1 ท่าน ดัชนีความตรงของเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1 ภายหลังปรับตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .89 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 202 ราย เท่ากับ .91

แบบประเมินบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย (subjective norm: SN) เป็นการประเมินการรับรู้ของมารดาหลังคลอดว่า บุคคลสำคัญในชีวิต ได้แก่ สามี สมาชิกในครอบครัว หรือบุคลากรทางการแพทย์ คิดว่ามารดาหลังคลอดควรหรือไม่ควรทำพฤติกรรมนั้น โดยเป็นการวัดบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัยทางอ้อมจากแบบสอบถามความเชื่อเชิงบรรทัดฐาน (normative

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในมารดาหลังคลอด

belief questionnaire) จำนวน 10 ข้อคำถาม และแบบสอบถามแรงจูงใจที่จะคล้อยตาม (motivation to comply questionnaire) จำนวน 10 ข้อคำถาม โดยข้อคำถามทุกข้อวัดด้วยมาตราประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ จากนั้นนำคะแนนความเชื่อเชิงบรรทัดฐานคุณกับคะแนนแรงจูงใจที่จะคล้อยตามในแต่ละข้อ และนำผลรวมที่ได้เป็นคะแนนบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัยโดยรวม ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 10-250 คะแนน คะแนนรวมสูง หมายถึง มารดาหลังคลอดรับรู้ว่าคุณค่าสำคัญในชีวิตสนับสนุนให้มารดาหลังคลอดปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในระดับสูง แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ชุดเดียวกัน ดัชนีความตรงของเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1 ภายหลังปรับตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .84 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 202 ราย เท่ากับ .85

แบบประเมินการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control: PBC) เป็นการประเมินการรับรู้ของมารดาหลังคลอดเกี่ยวกับระดับความสามารถของตนเองในการควบคุมหรือการแสดงพฤติกรรมโดยเป็นการประเมินการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรมทางอ้อมของมารดาหลังคลอดจากแบบสอบถามความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง (control belief questionnaire) จำนวน 5 ข้อคำถาม และแบบสอบถามการรับรู้พลังอำนาจ (perceived power questionnaire) จำนวน 5 ข้อคำถาม โดยข้อคำถามทุกข้อวัดด้วยมาตราประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ จากนั้นนำคะแนนความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมตนเองคุณกับคะแนนการรับรู้พลังอำนาจในแต่ละข้อ และนำ

ผลรวมที่ได้เป็นคะแนนการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรมโดยรวม ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 5-125 คะแนน คะแนนรวมสูง หมายถึง มารดาหลังคลอดเชื่อว่าตนเองสามารถควบคุมและปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ได้ในระดับสูง แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ชุดเดียวกัน ดัชนีความตรงของเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1 ภายหลังปรับตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .92 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 202 ราย เท่ากับ .90

แบบสอบถามความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม (behavioral intention: INT) เป็นการประเมินความตั้งใจของมารดาหลังคลอดที่จะปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 จากแบบสอบถามจำนวน 10 ข้อคำถาม โดยข้อคำถามทุกข้อวัดด้วยมาตราประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 10-50 คะแนน คะแนนรวมสูง หมายถึง มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในระดับสูง แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ชุดเดียวกัน ดัชนีความตรงของเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1 ภายหลังปรับตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .78 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 202 ราย เท่ากับ .77

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (เลขรหัสโครงการ COA. MURA2020/905 และ COA.No.MURA2025/519) ก่อนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยแนะนำตัวกับผู้เข้าร่วมการวิจัยที่หอผู้ป่วยหลังคลอด ซึ่งแจ้งเกี่ยวกับการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมงานวิจัยโดยระบุในหน้าแรกของแบบสอบถามออนไลน์ รวมทั้งขอความร่วมมือในการเข้าร่วมงานวิจัย เมื่อผู้ร่วมวิจัยตกลงในการเข้าร่วมวิจัย และลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัยทางออนไลน์โดยการเลือกคำตอบว่ารับทราบวัตถุประสงค์และยินยอมเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ หลังจากนั้นจึงทำแบบสอบถาม การตอบแบบสอบถามเป็นไปด้วยความสมัครใจ และสามารถตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยซึ่งไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการรักษาพยาบาล หรือการให้บริการอื่น ๆ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ ไม่ระบุชื่อ (anonymous) โดยชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถระบุตัวตน มีการกำหนดรหัสประจำตัว (ID) ผู้วิจัยแต่ละราย ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลที่มีการเข้ารหัสผ่าน (password-protected) และจะทำลายข้อมูลถาวรเพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต ภายหลังตีพิมพ์งานวิจัย 5 ปี ในการตอบแบบสอบถามผู้วิจัยคำนึงถึงความสะดวกสบายขณะตอบแบบสอบถาม ดังนั้นจึงเลือกมารดาภายหลังคลอดมากกว่า 24 ชั่วโมงและสามารถช่วยเหลือตนเองได้และได้เลี้ยงบุตรภายหลังคลอด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยครั้งนี้ได้รับรองจากคณะกรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

2. การประสานงานเก็บข้อมูลวิจัย โดยภายหลังได้รับใบอนุญาตจากโรงพยาบาลรามาธิบดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าหอผู้ป่วยหลังคลอด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดการดำเนินการ ก่อนการเก็บข้อมูล

3. การประชาสัมพันธ์กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตตามขั้นตอน เพื่อขอติดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ หน่วยหลังคลอดโดยเชิญชวนเข้าร่วมโครงการวิจัยทางสื่อออนไลน์ และตอบแบบสอบถามแบบออนไลน์ ผ่าน QR code ขณะอยู่โรงพยาบาล

4. การรักษาความลับ โดยการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบไม่ระบุชื่อ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลที่มีการเข้ารหัสผ่าน และจะทำลายข้อมูลภายหลังตีพิมพ์งานวิจัยไปแล้ว 5 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คือข้อมูลส่วนบุคคลและตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ทัศนคติเชิงพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย การรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้ การทดสอบการแจกแจงปกติ (normality test) พบว่า ตัวแปรต้นมีการแจกแจงข้อมูลแบบไม่ปกติ จึงเลือกใช้สถิติแบบ non-parametric หาค่าความสัมพันธ์ การทดสอบข้อตกลงของ multiple regression ตรวจสอบแล้วพบว่าเป็นไปตามเงื่อนไข ได้แก่ ตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เป็นเชิงเส้น (linearity) ค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (independence) ค่าความแปรปรวนคงที่ (homoscedasticity) ค่าคลาดเคลื่อนแจกแจงแบบปกติ (normality) และไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองสูงของ

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
ในมารดาหลังคลอด

ตัวแปรอิสระ (multicollinearity) โดยมีค่า VIF ของตัวแปร ทศนคติเชิงพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม เท่ากับ 1.75, 1.58 และ 2.10 สำหรับ ค่า tolerance เท่ากับ .57, .63 และ .48 ตามลำดับ ใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (spearman rank correlation coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทศนคติเชิงพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย การรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม วิเคราะห์ปัจจัยทำนาย โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (multiple linear regression analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรทำนายที่มีต่อความตั้งใจในการปฏิบัติพฤติกรรม

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 202 คน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21-35 ปี ร้อยละ 75.74 อายุเฉลี่ย 29.42 ปี (SD = 5.32) อายุสูงสุด 42 ปี อายุต่ำสุด 18 ปี ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์สูง โดยพบว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 85.15 จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 14.36 และจบการศึกษาต่ำกว่ามัธยมปลาย ร้อยละ 0.49 สถานภาพสมรสแล้วและอยู่กับคู่สมรส ร้อยละ 93.56 สมรสแต่แยกกันอยู่หรือหย่า/หม้าย ร้อยละ 6.44 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ที่ 45,000 บาทต่อเดือน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อโควิด 19 ผ่านทางสื่อออนไลน์สูงสุด ร้อยละ 72.77 (Table 1)

Table 1 Participant demographic (N = 202)

Demographic data	N (%)
Age (year) (Min = 18, Max = 42, Mean = 29.42; SD = 5.32)	
Education level	
Below High School	1 (0.49)
High School or Equivalent	29 (14.36)
Bachelor's Degree or Higher	172 (85.15)
Marital status	
Married and living together	189 (93.56)
Married but separated/ Divorced/ Widowed	13 (6.44)
Monthly household income	
20,001-40,000 baht	87 (43.07)
40,001-60,000 baht	22 (10.89)
Decline to disclose income	93 (46.04)
Information Access regarding COVID-19	
Social media	147 (72.77)
Television and radio	104 (51.49)
Family member	43 (21.29)
Healthcare provider	58 (28.71)
Medical consultation center	20 (9.90)

เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของตัวแปร พบว่า มารดาหลังคลอดมีทัศนคติเชิงพฤติกรรมในการ ป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ย 84.56 จากคะแนนเต็ม 125, SD = 23.36) คะแนนเฉลี่ยของบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัยอยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 169.86 จากคะแนนเต็ม 250, SD = 51.35) คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ในการ ควบคุมพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 91.52 จากคะแนนเต็ม 125, SD = 20.11) และคะแนนเฉลี่ย ความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคและ

แพร่กระจายเชื้อโควิด 19 อยู่ในระดับสูงมาก (คะแนน เฉลี่ย 40.84 จากคะแนนเต็ม 50, SD = 3.48)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้าน ทัศนคติเชิงพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และการ รับรู้ในการควบคุมพฤติกรรมกับความตั้งใจที่จะปฏิบัติ พฤติกรรมโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน พบว่า ทัศนคติเชิงพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับสูงกับความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (Table 2)

Table 2 Correlation coefficients among attitude, subjective norms, perceived behavioral control, and intention by Spearman's rank correlation coefficient (N = 202)

Variable	M	SD	1	2	3	4
1. Attitude (ATT)	84.56	23.36	1			
2. Subjective norms (SN)	169.86	51.35	.53*	1		
3. Perceived behavioral control (PBC)	91.52	20.11	.65*	.59*	1	
4. Intention (INT)	40.84	3.48	.66**	.56**	.73**	1

* $p < .05$, ** $p < .001$

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการ ปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ โควิด 19 ด้วยสถิติถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ พบว่า ปัจจัย ทั้งสามมีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทัศนคติเชิงพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และการรับรู้ในการควบคุม พฤติกรรม สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการ

ปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจาย เชื้อโควิด 19 ได้ร้อยละ 63.30 อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($R^2 = .63$, $F = 113.71$, $p < .001$) โดยที่การ รับรู้ในการควบคุมพฤติกรรมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล มากที่สุด ($\beta = .57$, $p < .001$) รองลงมาคือ บรรทัดฐาน เชิงอัตวิสัย ($\beta = .17$, $p = .002$) และทัศนคติเชิง พฤติกรรม ($\beta = .15$, $p = .009$) (Table 3)

Table 3 Multiple regression analysis of factors predicting behavioral intentions to prevent COVID-19 infection and transmission among postpartum women (N = 202)

Variable	b	SE _b	Beta	t	p-value	95% CI
Constant	27.92	0.72		38.97	< .001	26.50, 29.33
Attitude	0.02	0.01	0.15	2.64	.009	0.01, 0.04
Subjective norm	0.01	0.00	0.17	3.21	.002	0.01, 0.02
Perceived behavioral control	0.10	0.01	0.57	9.17	< .001	0.08, 0.12

$F_{(3, 198)} = 113.71$, $p < .001$; $R^2 = .63$, Adjust $R^2 = .62$, Durbin-Watson = 2.01

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในมารดาหลังคลอด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ได้แก่ทัศนคติเชิงพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 นอกจากนี้ตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมสูงถึงร้อยละ 63.30 สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ทัศนคติเชิงพฤติกรรม และบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ร่วมกันทำนายความตั้งใจในการฉีดวัคซีนโควิด 19 ของสตรีตั้งครรภ์ได้ถึงร้อยละ 44¹⁰

ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำนายความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่ถูกกล่าวไว้ว่า การที่บุคคลรู้สึกว่าจะตนเองสามารถควบคุมหรือจัดการพฤติกรรมได้มากจะทำให้มีความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นมากขึ้น⁹ อย่างไรก็ตามในบริบทของมารดาหลังคลอด การรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรมอาจหมายถึง มารดา รู้สึกว่าตนเองมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เวลา และทรัพยากรในการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ เช่น การสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่ดูแลบุตร การล้างมือบ่อย ๆ หลีกเลี่ยงการอยู่ในพื้นที่แออัดที่มีคนจำนวนมาก โดยมารดาที่รู้สึกว่าจะตนเองสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้เพื่อความปลอดภัยและป้องกันการติดเชื้อต่อบุตรย่อมมีแนวโน้มที่จะตั้งใจทำตามมาตรการดังกล่าว นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า อาจมีทักษะในการแสวงหาข้อมูลในการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีความรู้ที่มากกว่าตนเองสามารถควบคุมสถานการณ์ได้เนื่องจากมีทักษะการจัดการปัญหาเมื่อเผชิญกับการ

ระบาดของโควิด 19 มารดากลุ่มนี้จะรู้วิธีการปรับสภาพแวดล้อมในบ้านและป้องกันตนเองเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ รวมทั้งมารดาหลังคลอดต้องปรับบทบาทการเป็นมารดาและความรักใคร่ผูกพันของมารดาที่มีต่อบุตร ทำให้หาข้อมูลและวิธีการปฏิบัติตัวเพื่อไม่ให้ตนเองติดเชื้อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในสตรีครรภ์เกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ผลการศึกษา พบว่า สตรีตั้งครรภ์ที่มีความรู้ในระดับดีจะแสดงความตระหนักและความสนใจต่อโควิด 19 ทำให้สตรีตั้งครรภ์ระมัดระวังตนเองและแสดงพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ได้ดี เช่น สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่อออกจากบ้าน โดยพฤติกรรมดังกล่าวของสตรีตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามการให้ความรู้และคำแนะนำการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและการให้ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ที่เข้าถึงได้เป็นอย่างดีและมีความต่อเนื่อง¹⁴ สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น พบว่า ปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ ซึ่งอธิบายได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 โดยผ่านประสบการณ์การรับรู้หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายจากทางสื่อโซเชียลมีเดีย¹⁵ สำหรับมารดาหลังคลอดการปรับบทบาทการเป็นมารดา การสร้างสัมพันธ์ภาพและความรักใคร่ผูกพันระหว่างมารดาและทารก เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย เป็นตัวแปรรองที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการ

ปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่กล่าวว่า หากบุคคลมีความเชื่อคล้ายตามบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีอิทธิพลต่อตนเอง จะส่งผลให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมมากขึ้น⁹ จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นมารดาหลังคลอดที่มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส ร้อยละ 93.6 แสดงให้เห็นว่า มารดาหลังคลอดที่สมรสแล้วอาจจะมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของสามีสูง โดยสามีจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลหลัก ถ้าสามีมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโควิด 19 จะช่วยส่งเสริมให้บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัยของมารดาเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความตั้งใจของมารดาในการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 เพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้การที่สามีหรือสมาชิกครอบครัวแสดงความคาดหวังหรือสนับสนุนให้มารดาหลังคลอดปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันโรค รวมทั้งบุคคลเหล่านี้ร่วมกันสร้างบรรทัดฐานที่ดีในการป้องกันโรค เช่น ทุกคนในบ้านสวมหน้ากากอนามัยและล้างมือเป็นประจำก็จะส่งผลให้มารดาหลังคลอดรับรู้ถึงความจำเป็นและความคาดหวังทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติตามและมีแนวโน้มให้มารดาหลังคลอดมีตั้งใจที่จะปฏิบัติตัวตามสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลระหว่างบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น¹⁵ สะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนสตรีตั้งครรภ์ บุคลากรทางด้านสุขภาพ มีส่วนช่วยสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพ รวมทั้งผลักดัน สนับสนุน และส่งเสริมในหลาย ๆ รูปแบบทั้งด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อให้สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นมีพฤติกรรมในการส่งเสริมสุขภาพตนเองในการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจรับวัคซีนโควิด 19 ของสตรีตั้งครรภ์ พบว่า บรรทัดฐาน

เชิงอัตวิสัยมีอิทธิพลสำคัญต่อความตั้งใจรับวัคซีนโควิด 19 ของสตรีตั้งครรภ์ โดยเฉพาะการสนับสนุนทางสังคมจากคู่สมรส ครอบครัว และเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการรับวัคซีนของสตรีตั้งครรภ์¹⁰

สำหรับทัศนคติเชิงพฤติกรรม พบว่า มีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีขนาดอิทธิพลต่ำที่สุดในสามปัจจัย ผลการศึกษานี้อธิบายได้ว่า มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 อยู่แล้วในระดับสูงมาก โดยคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อพฤติกรรมเท่ากับ 84.56 จาก 125 เนื่องจากมาตรการเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สังคมและบุคลากรสาธารณสุขณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้มารดาตระหนักถึงประโยชน์และความจำเป็น ส่งผลให้ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติระหว่างบุคคลน้อย (SD = 23.36) เมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น ดังนั้นอิทธิพลของทัศนคติเชิงพฤติกรรมที่มีต่อความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมจึงอาจปรากฏน้อยลงเมื่อพิจารณาพร้อมกับตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่อธิบายว่า การที่บุคคลประเมินผลได้ผลเสียของการกระทำพฤติกรรมหากประเมินแล้วพบว่ามิประโยชน์หรือส่งผลดีต่อตนเองและบุคคลสำคัญ ก็จะเกิดทัศนคติเชิงบวกซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญที่นำไปสู่ความตั้งใจปฏิบัติพฤติกรรมนั้น⁹ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ทัศนคติของสตรีตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าสตรีตั้งครรภ์ที่มีทัศนคติที่ดีในการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 จะส่งผลต่อการมีพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ที่ดีตามมา¹⁶ สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 ในสตรีตั้งครรภ์ พบว่า ทัศนคติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹⁷

ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในมารดาหลังคลอด

สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นมารดาหลังคลอดที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูง ซึ่งระดับการศึกษาส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติของมารดาโดยมีความรู้ว่าทารกแรกเกิดมีภูมิคุ้มกันต่ำและมีโอกาสติดเชื้อได้ง่ายจึงทำให้มารดาหลังคลอดสวมหน้ากากอนามัยขณะดูแลบุตรและล้างมือก่อนสัมผัสบุตรเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 เนื่องจากความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กัน การที่มารดาหลังคลอดมีความรู้ในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องจะส่งผลให้มารดามีการปรับทัศนคติที่ดีจะเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 อย่างความสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยในมารดาหลังคลอดศึกษาการยอมรับวัคซีนโควิด 19 ของมารดาหลังคลอดใน 5 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย พบว่า ทัศนคติและความเชื่อเชิงบวกต่อวัคซีนโควิด 19 รวมถึงความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันโควิด 19 เป็นสิ่งสำคัญต่อการยอมรับวัคซีนในมารดาหลังคลอด¹⁸

ผลการวิจัยพบว่า มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 โดยทัศนคติเชิงพฤติกรรมบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และการรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม สามารถร่วมทำนายความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมสูงถึงร้อยละ 63.30 โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนแสดงให้เห็นว่า มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 อยู่ในระดับสูง เนื่องจากมารดาหลังคลอดมีทัศนคติเชิงบวกต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค ประกอบกับการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมผ่านบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองผ่านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ส่งผลให้มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจ

ในการปฏิบัติพฤติกรรม เพื่อความปลอดภัยของบุตรอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะพฤติกรรมการสวมหน้ากากอนามัย และการล้างมือด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 นอกจากนี้วิธีการป้องกันการติดเชื้อของโรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ โดยเริ่มจากการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคด้วยการฉีดวัคซีน การพักผ่อนให้เพียงพอ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการรักษาสุขอนามัยและจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาดเพื่อลดการสะสมของเชื้อโรค นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีแจ้งเตือนการระบาดของโรคผ่านระบบแอปพลิเคชัน ยังมีส่วนช่วยให้มารดาหลังคลอดและบุคคลทั่วไปสามารถประเมินความเสี่ยงและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแนวทางการปฏิบัตินี้สามารถช่วยลดอัตราการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรค และสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่สังคม รวมถึงสร้างความตระหนักรู้ในการดูแลตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงานและบุคลากรทางสาธารณสุขควรมุ่งสมรรถนะในการปฏิบัติของมารดาหลังคลอดในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค โดยจัดหาอุปกรณ์ป้องกันโรคที่เพียงพอ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติและการประสานความร่วมมือกับครอบครัว เพื่อเสริมแรงสนับสนุนและกระตุ้นให้มารดาหลังคลอดปฏิบัติตามมาตรการอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวจะช่วยเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกอันจะนำไปสู่ความตั้งใจและการปฏิบัติตนของมารดาหลังคลอดในการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ควรมีการศึกษาในระยะยาว (longitudinal study) โดยติดตามผลอย่างน้อย 6 เดือนหลังคลอด แบ่งการเก็บข้อมูลในระยะ 1, 3 และ 6 เดือนหลังคลอด เพื่อวิเคราะห์หาความตั้งใจในการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในมารดาหลังคลอดในช่วงแรกสามารถคงอยู่เป็นพฤติกรรมถาวรได้หรือไม่ และตรวจสอบว่าความตั้งใจที่วัดได้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้อาจศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล แต่ทางด้านอารมณ์อาจมีผลมากในกลุ่มมารดาหลังคลอด เช่น ความวิตกกังวลหรือความกลัวต่อการติดเชื้อส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มากเกินไป อาจส่งผลต่อทั้งความตั้งใจและพฤติกรรมของมารดาหลังคลอดในการป้องกันโรค ตลอดจนการพัฒนาโปรแกรมสำหรับครอบครัว โดยมุ่งเน้นการให้สมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทางสังคม (social support) จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 72.77 ใช้สื่อออนไลน์ในการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ดังนั้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสื่อสารเคลื่อนที่ (mobile health) ในการส่งข้อความเตือน อาจช่วยกระตุ้นพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อของมารดาหลังคลอดอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อความตั้งใจในการป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อโควิด 19 ในระยะยาว ซึ่งช่วงระยะหลังคลอดมีความเสี่ยงต่อการละเลยพฤติกรรมป้องกันโรคเนื่องจากความเหนื่อยล้า ผลการวิจัยในอนาคตเหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรทีมสุขภาพสามารถเข้าใจและสนับสนุนมารดาหลังคลอดในการป้องกันโรคระบาดของระบบทางเดินหายใจได้ดียิ่งขึ้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับการแพร่ระบาดของรุนแรงของโควิด 19 ทำให้บริบทของสังคมและระบบบริการสุขภาพอยู่ในภาวะไม่ปกติ สถานการณ์ดังกล่าวอาจส่งผลต่อพฤติกรรม การรับรู้ และการตัดสินใจของมารดาหลังคลอด ซึ่งแตกต่างจากช่วงเวลาที่ปกติ ดังนั้น ผลการศึกษาที่ได้ อาจสะท้อนเฉพาะบริบทในช่วงการระบาดรุนแรง ดังนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายด้านสุขภาพที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์วิกฤต โดยมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของระบบบริการสุขภาพให้รองรับการระบาดของโรคในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก ทุนอุดหนุนการทำวิจัยจาก โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-19): Situation report, 2023 [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2023 [cited 2025 Oct 16]. Available from: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
2. Allotey J, Stallings E, Bonet M, Yap M, Chatterjee S, Kew T, et al. Clinical manifestations, risk factors, and maternal and perinatal outcomes of coronavirus disease 2019 in pregnancy: living systematic review and meta-analysis. BMJ. 2020;370:m3320. doi: 10.1136/bmj.m3320.
3. Wastnedge E, Reynolds RM, Boeckel SR, Stock SJ, Denison FC, Maybin JA, et al. Pregnancy and COVID-19. Physiol Rev. 2021;101(1):303-18. doi:10.1152/physrev.00024.2020.

**ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
ในมารดาหลังคลอด**

4. Chen H, Guo J, Wang C, Luo F, Yu X, Zhang W, et al. Clinical characteristics and intrauterine vertical transmission potential of COVID-19 infection in pregnant women: a retrospective review of medical records. *Lancet*. 2020;395(10226):809-15.
5. Mullins E, Evans D, Viner R, O'Brien P, Morris E. Coronavirus in pregnancy and delivery: rapid review. *Ultrasound Obstet Gynecol*. 2020;55(5):586-92. doi: 10.1002/uog.22014.
6. Dong L, Tian J, He S, Zhu C, Wang J, Liu C, et al. Possible vertical transmission of SARS-CoV-2 from an infected mother to her newborn. *JAMA*. 2020;323(18):1846-8. doi.org/10.1001/jama.2020.4621.
7. World Health Organization. Breastfeeding and COVID-19: scientific brief [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2020 [cited 2025 Oct 16]. Available from: <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/breastfeeding-and-covid-19>
8. Yaowarat N, Mungkhamanee S, Wihokham P. Factors predicting of covid 19 prevention behavior among postpartum mothers. *Journal of Health and Nursing Education*. 2022;28(1):e258069. (in Thai)
9. Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organ Behav Hum Decis Process*. 1991;50(2):179-211.
10. Kim SY, Kang HS, Kim M. Factors influencing COVID-19 vaccination intentions and the moderating effect of perceived behavioral control among pregnant women: a cross-sectional study applying the revised Theory of Planned Behavior. *Womens Health Nurs*. 2025 Jan;31(1):34-45. doi.org/10.4069/whn.2025.02.06.
11. Alshehri AM, Almogbel YS, Alsahali SM, Alosaily YA, Almohaimeed GM, Alotayk LI, et al. Factors associated with asthma medication adherence in parents with asthmatic children: theory of planned behaviour. *Healthcare*. 2025;13(13):1613. doi: 10.3390/healthcare13131613.
12. Wu AMS, Lau JTF, Ma YL, Cheng KM, Lau MMC. A longitudinal study using parental cognitions based on the theory of planned behavior to predict childhood influenza vaccination. *J Infect Public Health*. 2020;13(7):970-9. doi: 10.1016/j.jiph.2020.04.009.
13. Polit DF, Beck CT. *Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice*. 11th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer; 2021.
14. Kaewjaiboon J, Pechkwang D, Kawila T, Punwong V, Jansuk K. Factors related to COVID-19 infection prevention behavior among pregnant women. *Journal of Health and Nursing Education*. 2023;29(2):e262729. (in Thai)
15. Saokeaw S, Narmkul P, Saisombut N. Factors influenced with prevention behaviors for Coronavirus disease 2019 infection in teenage pregnancy. *UBRU Journal for Public Health Research*. 2023;12(3):71-81. (in Thai)
16. Kabmala P, Maka Y, Kowatcharakul S. Knowledge, attitudes, and preventive behaviors toward coronavirus disease 2019 infection among pregnant women attending an antenatal clinic at a general hospital in Chiang Mai province. *Journal of Nursing and Public Health Research*. 2025;5(1):e271570. (in Thai)
17. Sukontrakoon P, Phumonsakul S, Gerdprasert S, Prohm S, Sawatpanich A. Associations among knowledge, attitudes, health behaviors, and stress of pregnant women in Thailand during the new coronavirus-2019. *Ramathibodi Nursing Journal*. 2022;28(2):170-82. (in Thai)
18. Lee EY, Chien LY, Chang YS, Hong SA, Coca KP. Acceptance of the COVID-19 vaccine among postpartum women in five countries. *Womens Health Rep*. 2025;6(1):482-92. doi: 10.1089/whr.2024.0202.